

Mi vezérelte igazán Sztehlo Gábort?

KÖNYVKRITIKA - KETTEN EGY ÚJ KÖNYVRŐL - LXVII. évfolyam, 39. szám, 2023. szeptember 29.

Ketten egy új könyvről – Kende Tamás: *Embermentés, vagyonmentés, státuszmentés 1944-1945-ben Sztehlo Gábor emlékezetében*. Kronosz Kiadó, Budapest, 2023, 325 oldal, 4500 Ft

Az 1945 utáni megnyilatkozások mögött, írja a szerző, „Sztehlo egyfajta sajátos politikai PR-akcióját is sejthetjük, amelynek keretében a saját társadalmi osztályának (és benne családtagjainak) 1947-ben megrendülő helyzetén próbált segíteni. Az általa évtizedekig hirdetett »menteni a menthetőt« elv jegyében”. Ráadásul a háború után sok magára hagyott árva gyermek vergődött. Minden állami otthon megtelt. Sztehlo - amíg a pártállam 1950-ben fel nem számolta - ekkor ugyancsak a gyermekek számára létrehozta a Gaudiopolis nevű gyermekköztársaságot, a Pax otthont. Ennek területét a Weiss Manfréd család bocsátotta rendelkezésére. Sztehlo „1945-ben saját kultuszát kezdte el építeni, amikor még nem volt képes saját társadalmi osztálya, azon belül saját családja, és nem utolsósorban saját egyháza lehetséges átmentéséről lemondani. Ez az átmentés részben az 1947-től egyre inkább kibontakozó újabb rendszerváltás miatt, de nem kis mértékben a családi-egyházi és társadalmi felelősség kérdésének szőnyeg alá söprése miatt kudarcra volt ítélve”. Következésképpen a pártállam azért számolta volna föl azonnal Gaudiopolist, mert a magyar társadalom valóban súlyosan felelős volt azért, hogy több százezer zsidónak nyilvántartott polgártársát deportálhatták? Nem pedig azért, mert proletárdiktatúra volt, melytől jogosan fél mindenki, aki a nyugati, polgári demokrácia híve, de ettől még nem fasiszta. A Gaudiopolis is inkább a Weiss-tulajdon, vele a tőkésosztály helyzetének segítése lett volna? Talán az is. Na és? Kende szerint enyhítő körülmény, hogy „Sztehlo fokozatosan elidegenedett saját osztályától, családjától és intézményes egyházától is”. Az osztályharc elmélete szerint nyilván.